

Het creëren van de illusie van natuur

De duizenden hectaren bos die de afgelopen dertig jaar in de Randstad zijn aangelegd ontwikkelen zich snel tot rijp bos. Was vroeger bij aanleg houtproductie belangrijk, nu is dat vooral recreatie. En de recreant wil natuur beleven. Jaarlijks wordt er vijfhonderd tot vijftienhonderd hectare nieuw bos aangelegd. Kennis, ervaring en vooral tijdig ingrijpen van de beheerders dragen bij aan het succes. Speciaal voor hen was op 16 juni de studiedag 'Nieuwe, rijke bossen' in het Alblasserbos.

"Net van school, een broekie was ik toen ik 25 jaar geleden als ambtenaar landschapsbouw de opdracht kreeg hier een bos van 150 hectare te ontwerpen." Zo geeft districtshoofd en gastheer Pim Louwaars de aftrap van de door beheereenheid Hollandse Waarden, samen met Klingen Bomen en Probos, georganiseerde studiedag over nieuwe bossen op voedselrijke gronden. Hij vertelt de honderd aanwezigen over de ontwerpdoelen die toen golden: "Het snelgroeibos moest een groene buffer vormen tussen het poldergebied en de Drechtsteden, met recreatiemogelijkheden en houtproductie. Natuur speelde in het Alblasserbos geen rol." Opzichter Luuk Oevermans heeft de ontwikkeling van het bos vanaf het begin meegemaakt. "De eerste jaren bestond het beheer vooral uit distelbestrijding en maaien van schouwpaden langs de vijftig kilometer sloten. Van een afstand had het gebied door de distelpluis nog het meeste weg van een schaapskudde. Van de duizenden boompjes was weinig te zien. Allicht dat de burens hier niet blij mee waren!"

Echt bos

Sindsdien is er veel veranderd. Omwonenden en recreanten uit de

steden hebben het Alblasserbos leren kennen en waarderen. Het is een echt bos geworden, met spechten, wielewaal, ree en buizerd. Van de 42.000 geplante populieren en wilgen zijn er nog maar 7.500 over. Maar dat zijn wel bomen met karakter. De dikste populier meet negentig centimeter en past niet meer in de boomklem van Luuk. Steeds opvallender worden els, eik en es; dit zijn de bomen van de toekomst. De zich ontplooiende struiken - vlier, hazelaar en kornoelje - maken het bos aantrekkelijker. En langs de zonnige bospaden groeien steeds meer kruiden; dagvlinders en libellen fladderen in het rond. Onlangs heeft Luuk - als actie binnen het programma Recreatie om de Stad (RodS) - het bos opgewaardeerd: er zijn nieuwe toegangspoorten gekomen, bruggen zijn gerenoveerd en de oude boomgaard - een geliefde ontmoetingsplek - is opgeknapt. Het bos heeft nu een leeftijd waarop de beheerder cruciale keuzes moet maken. Keuzes die bepalend zijn voor hoe het gebied zich verder ontwikkelt: als natuurbos, als recreatiebos, als bos waar prachtig hout uitkomt, of een combinatie hiervan. Het bos ontwikkelt zich niet vanzelf in de meest wenselijke richting.

Aandacht en liefde

Simon Klingen illustreert met een voorbeeld uit het Lingebos dat een weloverwogen ingreep op het juiste moment het verschil kan betekenen tussen essenfineer en een 'waardeloos' bos. Hij neemt zijn publiek mee op een denkbeeldige tocht langs verschillende bossen op rijke groeiplaatsen. Tijdens deze leerzame en inspirerende reis blijkt dat het oudere bos hoge kwaliteiten ontwikkelt. "Al vraagt dat wel aandacht en liefde van de beheerder", benadrukt Klingen. Mark van Benthem, van Probos, benoemt in sneltreinvaart waar het bij de aanleg van nieuwe bossen om gaat. Daarbij citeert hij rij-

'Mooi bos' – volgens gebruikers:

- Géén bomen in rijtjes
- Dikke bomen
- Afwisseling (open ruimte, licht en donker bos)
- Gemengd bos
- Markante elementen (bijzondere bomen, open plekken, boomgaard etc).

De deelnemers leren in het nieuwe Alblasserbos.

kelijk uit zijn nieuwe boek. Hij constateert in de praktijk een grote behoefte aan vakkennis bij ontwerpers en beheerders, en ook gebrek aan creativiteit. Hij betreurt het dat steeds minder populier en wilg worden geplant. "Deze soorten hebben zoveel mogelijkheden: de aanleg is goedkoop, je hebt snel dikke bomen, het strooisel is goed verteerbaar en de kronen laten veel licht door."

Imagoprobleem onterecht

Robert Graat, programmamanager RodS, noemt het hardnekkige imagoprobleem van de jonge bossen op rijke grond onterecht. "Vroeger lag de focus eenzijdig op houtproductie, wat zich uitte in de rationele opzet. Nu gaat het om recreatielandschap bij de stad en laten we ons inspireren door oude landgoederen. We zijn ons vaak nog niet bewust van de bijzondere kwaliteiten en mogelijkheden van jonge bossen op rijke gronden. Met gericht beheer kan

je er aantrekkelijke bossen van maken - dat vraagt wel tijdig ingrijpen en voldoende bosbouwkundig vernuft." Robert weet dat in beheereenheden met weinig bos de focus vaak op andere zaken is gericht. "We moeten zorgen dat ook daar kennis en ervaring wordt ingezet, bijvoorbeeld door ervaren collega's van elders 'in te vliegen'." Tijdens deze geslaagde dag blijkt, in de discussies en oefeningen in het bos, dat er toch wel her en der de nodige ervaring te vinden is. En dat de deelnemers zeer bereid zijn hun kennis te delen. De jonge, rijke bossen zijn het waard, daar is iedereen het over eens. Hulde voor de organisatoren van deze dag, voor de ontmoeting en de inspiratie. [HvdB]

Boek: De aanleg van nieuwe bossen, Patrick Jansen, Martijn Boosten, Annemiek Winterink, Mark van Benthem, 2009, te bestellen via www.probos.net.